

ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ КУРСАНТІВ У СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬКОВИХ СПЕЦІАЛІСТІВ З ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Стаття присвячена проблемам визначення й обґрунтування педагогічних засад організації науково-дослідної роботи курсантів іноземною мовою як важливої складової їхньої загальної професійної підготовки. Об'єктом дослідження є професійна підготовка майбутніх військових спеціалістів у галузі економічної безпеки. Пропонується уточнення змісту поняття «педагогічні технології», обґрунтовано необхідність комплексного підходу до вивчення іншомовної фахової комунікації у ВНЗ МВС України, визначено педагогічні умови ефективної організації науково-дослідної роботи курсантів іноземною мовою.

Ключові слова: педагогічні технології, педагогічні засади організації науково-дослідної роботи, особистісно орієнтоване навчання, іншомовна фахова комунікація, когнітивна діяльність, комунікативна компетенція, студентська наукова Інтернет-конференція, апробація результатів дослідження, діалогічне/полілогічне мовлення, мотивація, самостійна робота.

Реформування системи європейської освіти на засадах Болонської конвенції та приєднання України до цього процесу обумовили якісні зміни в підходах і науково-методичних засадах організації навчально-виховного процесу в українських вищих навчальних закладах. Науково-педагогічні працівники ВНЗ МВС України працюють над створенням нових навчальних програм, які відповідають вимогам часу та забезпечують високий рівень професійної підготовки майбутніх військових спеціалістів. Стратегічним завданням підвищення якості вищої професійної освіти та її відповідності високим міжнародним стандартам відповідає змінення ролі і місця наукової роботи курсантів як важливої складової підготовки сучасного високопрофесійного спеціаліста.

Розширення міжнародних наукових контактів, участь українських військових спеціалістів у чисельних міжнародних програмах, збільшення ролі та частки електронної комунікації у цій сфері обумовили необхідність вільного володіння майбутніми спеціалістами фаховою іноземною мовою. Оскільки академічна комунікація має свої особливості і в загальній структурі, і в комунікативних стратегіях, і в науковій термінології, виникає потреба вивчення не тільки фахової іноземної мови, а й академічної, тобто іноземної мови для академічних потреб. Спрямування цього дослідження на вивчення педагогічних засад організації науково-дослідної роботи курсантів ВНЗ МВС України, майбутніх військових спеціалістів в галузі економічної безпеки, що сприятимуть їх якісній підготовці до іншомовної фахової комунікації, визначає його **актуальність і новизну**.

Об'єктом дослідження є професійна підготовка майбутніх військових спеціалістів в галузі економічної безпеки. **Предметом** дослідження обрано педагогічні засади організації науково-дослідної роботи курсантів англійською мовою з залученням класичних і комп'ютерних технологій.

Мета дослідження полягає у визначенні й обґрунтуванні педагогічних засад організації науково-дослідної роботи курсантів спеціальності «економічна безпека» іноземною мовою як важливої складової їхньої загальної професійної підготовки. Досягнення цієї мети передбачає вирішення таких **завдань**: 1) уточнення змісту поняття «педагогічні технології»; 2) обґрунтування комплексного підходу до вивчення іншомовної фахової комунікації у ВНЗ МВС України; 3) визначення педагогічних умов ефективної організації науково-дослідної роботи курсантів іноземною мовою.

Підготовка військових спеціалістів у системі ВНЗ МВС України передбачає забезпечення високого рівня іншомовної фахової підготовки курсантів. Реалізація цього складного завдання можлива тільки за умови створення належного комплексу навчально-виховної і науково-дослідної діяльності курсантів іноземною мовою із залученням як класичних, так і новітніх педагогічних технологій.

Термін «педагогічні технології» був введений у науковий обіг на початку минулого століття. У теоретичній педагогіці під цим поняттям розуміють вивчення і визначення цілей, змісту та методів навчання, розробку нових напрямів розвитку педагогічного процесу. В контексті практичної навчальної роботи цим терміном позначають як управління загальним навчально-виховним процесом, так і особливості впровадження і практичного застосування окремих засобів і методів навчання. Отже, існує два концептуально відмінних визначення цього ключового педагогічного поняття: 1) педагогічні технології охоплюють сферу управління навчальним процесом; 2) педагогічні технології стосуються безпосередньо засобів і методів організації навчальної діяльності під час аудиторних занять, вони поєднують різні методи навчання і загалом спрямовані на досягнення цілей практичної навчальної роботи.

Обидва підходи до детермінації поняття «педагогічні технології» передбачають, що вони мають відповідати таким критеріям, як: концептуальність, системність, можливість практичного провадження і ефективність використання. Критерій концептуальної відповідності вимагає, щоби основу певної педагогічної технології складала певна наукова концепція, формуючи, таким чином, наукове підґрунтя окремої методології і конкретних методів у межах цього методичного підходу. Отже, така базова концепція структурує педагогічні засади реалізації цілей навчання, визначає філософську, психологічну та соціальну детермінованість навчального процесу.

У системі вищої освіти МВС України особливого значення набувають проблеми фахової іншомовної підготовки курсантів, а саме: 1) оволодіння іноземною мовою у контексті загальної мовної підготовки; 2) концептуальне пізнання фахової іноземної мови – знання фахової термінології і професійної лексики, специфічних аспектів функціонування фахової іноземної мови в академічному та фаховому мовному середовищі; 3) практичне володіння фаховою іноземною мовою; 4) набуття високого рівня фахової іншомовної компетенції. Вивчення фахової мови в ВНЗ визначає подальшу успішну діяльність майбутніх спеціалістів в умовах фахової комунікації у контексті їхньої професійної діяльності, оскільки спілкування може бути успішним тільки за умови володіння комунікантами єдиною фаховою мовою, що формується спочатку в сфері їхньої навчальної, а потім і виробничої діяльності [7]. Я.В. Булахова вважає, що необхідною умовою ефективного оволодіння іноземною мовою як складовою загальної професійної підготовки майбутніх спеціалістів і набуття ними належної наукової і професійної компетенції є орієнтація навчальної роботи на формування системних знань, гуманізація і гуманітаризація фахової освіти; оволодіння новими інформаційними технологіями [1 : 10].

Реалізація цих завдань в умовах навчання у ВНЗ МВС України потребує комплексного підходу. Значне місце в цій роботі займає вивчення іншомовної термінологічної лексики. Труднощі в засвоєнні активної термінологічної лексики значною мірою пов'язані з тим, що термінологічна база сучасних галузей знання постійно розвивається і поповнюється новими термінологічними одиницями. Це стосується і термінологічної системи права в сфері економічної безпеки.

Слід зазначити, що ефективна робота над формуванням активного професійного термінологічного словника курсантів має велике значення не тільки для підвищення рівня його фахової іншомовної компетенції, а й для самоусвідомлення курсантами приналежності до обраного ними фахового середовища. Отже, цей вид навчальної діяльності має також і велике виховне значення у підготовці майбутнього фахівця.

В умовах глобалізації відбувається процес інтернаціоналізації як загальномовної лексики, так і фахових термінологічних систем. Крім того, процес глобалізації супроводжується широким впровадженням сучасних комп'ютерних технологій, що в свою чергу спричинює чисельні запозичення іншомовної термінології. Внаслідок цього, вивчення проблеми засвоєння курсантами сучасної іншомовної фахової термінології як важливої складової професійної мови набуває особливої актуальності. Активне володіння іншомовною фаховою термінологією впливає на формування іншомовної фахової компетенції майбутнього спеціаліста.

Отже, в умовах зростаючих вимог щодо фахової іншомовної підготовки курсантів ВНЗ МВС України значне місце в навчальному процесі з вивчення іноземних мов займає набуття курсантами високого рівня фахової комунікативної і лексичної компетенції. Знання фахової іноземної мови стає вагомим чинником успішного соціального становлення молодих спеціалістів та їхнього подальшого професійного росту та самореалізації, оскільки іншомовна фахова компетентність визначає ступінь їхньої конкурентоздатності на сучасному ринку праці. Цьому, значною мірою, сприяє залучення курсантів до активної когнітивної діяльності та написання ними науково-дослідних робіт з актуальних проблем фаху іноземною мовою, а також апробація результатів дослідження на наукових студентських конференціях, робочою мовою яких є іноземна мова, що вивчається ними.

Упровадження в практику викладання англійської мови науково-дослідної роботи англійською мовою як виду навчальної роботи з курсантами спеціальності «економічна безпека» в Львівському державному університеті внутрішніх справ засвідчив, що наукова робота курсантів з проблематики свого майбутнього фаху, яка здійснюється англійською мовою, відповідає педагогічним умовам реалізації особистісно орієнтованого навчання. Вона сприяє самореалізації потенційних здібностей курсантів, всебічному розвитку їхніх творчих і когнітивних особистісних якостей у науковій сфері, доводить соціально-обумовлену необхідність і перспективність вільного володіння фаховою іноземною мовою, змінює ставлення курсантів до вивчення іноземних мов.

Р.О. Гришкова трактує особистісно орієнтоване навчання іноземної мови як таке, що ґрунтується на урахуванні особистісних якостей та інтересів студентів і сприяє їх подальшому розвитку, а сам хід організації особистісно орієнтованого навчання іноземної мови дослідниця визначає «як процес створення у вищих закладах освіти таких педагогічних умов, які сприяють активному розширенню комунікативної компетенції студентів та становленню їх суб'єктності у процесі особистісно орієнтованої розвивальної взаємодії в системі “викладач-студент”» [5: 16].

Р.О. Гришкова систематизує шляхи реалізації особистісно орієнтованого навчання іноземної мови, виділяючи такі з них: 1) відбір навчального матеріалу, адаптованого до віку та інтересів студентів; 2) навчання з опорою на використання аутентичних підручників та посібників; 3) персоніфікація навчального матеріалу; 4) наближення процесу навчання до реальних умов спілкування іноземною мовою; 5) управління спілкуванням за допомогою ролевих ігор; 6) створення позитивної емоційної атмосфери під час занять; 7) урахування прав студентів на вибір власних способів виконання навчальних завдань; 8) стимулювання позитивних зрушень в оволодінні іноземною мовою; 9) використання пошукових та дослідницьких методів навчально-пізнавальної діяльності студентів; 10) зіставлення реалій рідної та іноземної мов [5: 16-17].

У ході імплементації науково-дослідної роботи курсантів іноземною мовою реалізується цілісний комплекс педагогічних умов, що сприяє підвищенню ефективності особистісно орієнтованого професійного навчання. Зупинимось більш докладно на складових цього комплексу.

По-перше, курсанти самостійно опрацьовують науковий і фаховий матеріал з проблематики свого дослідження. Відкритий доступ до бібліотечних фондів у мережі Інтернет дозволяє віднайти документи, теоретичні матеріали англійською мовою, які після індивідуальних консультацій з викладачем англійської мови адаптуються безпосередньо до потреб конкретно-

го дослідження і рівня знань курсантом англійської мови, тобто відбувається персоніфікація навчального матеріалу. Викладач і курсант співпрацюють над науковим проектом, викладач не домінує в цій навчальній ситуації, а виступає науковим консультантом, тобто дотримуються вимоги щодо формування суб'єкт-суб'єктних відносин між викладачами та курсантами ВНЗ МВС. За курсантом залишається право на остаточне рішення і вибір свого власного способу виконання наукової роботи, доповнення її самостійно винайденими засобами. Підвищується соціальна відповідальність курсанта за кінцевий результат виконаної роботи.

По-друге, науково-дослідна діяльність курсантів має важливе виховне значення, правильно створені педагогічні умови її імплементації сприяють психологічному розвитку особистості курсанта. Відбувається створення ситуацій успіху як під час індивідуальних консультацій, так і на практичних заняттях, а найбільше під час публічної презентації наукової роботи в аудиторії або електронної публікації по темі роботи на сайті конференції. Загалом, увесь процес роботи над науковим дослідженням проходить у позитивній емоційній атмосфері, оскільки кожний етап цієї складної роботи відзначається певним особистим досягненням курсанта. Отже, реалізується вимога щодо створення особистісно зорієнтованої навчально-педагогічної ситуації, формується позитивний образ *Я* та адекватна самооцінка.

По-третє, під час публічного захисту своєї наукової роботи англійською мовою особлива увага приділяється веденню дискусії, що дозволяє розвинути навички як діалогічного, так і полілогічного мовлення в реальній ситуації наукової дискусії.

Таким чином, цілісний комплекс педагогічних умов, що реалізується під час здійснення курсантами науково-дослідної роботи іноземною мовою створює органічне навчальне середовище, в якому успішно використовуються як класичні, так й інноваційні технології навчання, відбуваються позитивні зрушення в мотивації курсантів щодо вивчення іноземних мов і їхнього подальшого застосування у професійній діяльності. В ході роботи над самостійним науковим дослідженням іноземною мовою курсанти вдосконалюють і свої знання рідної мови, порівнюючи реалії іноземної з відповідними реаліями рідної мови.

Протягом двох останніх навчальних років курсанти другого, третього та четвертого курсів Львівського державного університету внутрішніх справ, які спеціалізуються у галузі економічної безпеки, беруть участь у студентській Інтернет-конференції «Молодь у глобалізованому світі: правові й екологічні аспекти», що проводиться кафедрою іноземних мов для гуманітарних факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка [8]. Робоча мова конференції – англійська, отже, курсанти мають добрий стимул до написання наукових досліджень англійською мовою, оскільки результати їхньої роботи публікуються у збірниках матеріалів конференції і презентуються для обговорення на веб-сторінці конференції. Проблематика публікацій достатньо широка – від забезпечення прав людини до різних аспектів кримінального права й екоправа [8: 20-23, 120-125, 136-142].

Досвід практичного провадження науково-дослідної роботи англійською мовою як виду навчальної роботи з курсантами спеціальності «економічна безпека» в Львівському державному університеті внутрішніх справ засвідчив, що наукова робота курсантів з проблематики свого майбутнього фаху, що здійснюється англійською мовою відкриває нові можливості щодо реалізації вимог сьогодення до вищої професійної освіти, а саме: 1) такий вид навчально-наукової діяльності сприяє індивідуалізації навчання; 2) допомагає ефективно організувати самостійну роботу курсанта; 3) істотно підвищує мотивацію курсантів до вільного володіння академічною і фаховою іноземною мовою, оскільки і сама робота, й апробація її результатів відбуваються англійською мовою; 4) створює належні педагогічні умови реалізації особистісно-орієнтованого навчання.

Проблема якісного психолого-педагогічного забезпечення і організації науково-дослідної роботи курсантів іноземною мовою потребує подальших досліджень. Окремого вирішення вимагає питання належного науково-методичного забезпечення, створення сучасної технічної бази з залученням новітніх комп'ютерних технологій.

Список літератури:

1. Булахова Я.В. Педагогічні умови навчання іноземних мов майбутніх інженерів-програмістів засобами мультимедійних програм / Булахова Яна Володимирівна [Електронний ресурс] : Автореф. дис... на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 “теорія і методика професійної освіти”. – Луган. нац. пед. ун-т ім. Т.Шевченка. – Луганськ, 2007. – 20 с. – укр. – [Цит. 2010, 5 січня]. – Режим доступу : <http://www.nbuu.gov.ua/ard/2007/07byvzmp.zip>

2. Ваколюк Т.В. Педагогічні умови інтенсивного навчання іноземної мови курсантів-прикордонників (на матеріалі англійської мови) / Ваколюк Тетяна Володимирівна [Електронний ресурс] : Автореф. дис... на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 “теорія і методика професійної освіти”. – Нац. акад. Прикордон. військ України ім. Б.Хмельницького. – Хмельницький, 2003. – 18 с.: табл. – укр. – [Цит. 2010, 12 червня]. – Режим доступу : <http://www.nbuu.gov.ua/ard/2003/03vtvmam.zip>

3. Гапонова В.М. Педагогічні умови активізації пізнавальної діяльності слухачів вищих військових навчальних закладів у процесі вивчення іноземних мов / Гапонова Валентина Миколаївна [Електронний ресурс] : Автореф. дис... на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 20.02.02 “військова педагогіка і психологія”. – Академія прикордонних військ України ім. Богдана Хмельницького. – Хмельницький, 1998. – 20 с. – укр. – [Цит. 2010, 5 січня]. – Режим доступу : <http://www.nbuu.gov.ua/ard/1998/98gvmvim.zip>

4. Герасимчук І.В. Психолого-педагогічні умови організації групової діяльності курсантів у навчанні іноземної мови / Герасимчук Ірина Вікторівна [Електронний ресурс] : Автореф. дис... на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 “теорія і методика професійної освіти”. – Нац. акад. держ. прикордон. служби України ім. Б.Хмельницького. – Хмельниц., 2004. – 18 с. – укр. – [Цит. 2010, 5 січня]. – Режим доступу : <http://www.nbuu.gov.ua/ard/2004/04givnim.zip>

5. Гришкова Р.О. Педагогічні умови реалізації особистісно орієнтованого навчання іноземної мови студентів нефілологічних спеціальностей вищих закладів освіти / Гришкова [Електронний ресурс] : Автореф. дис... на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 “теорія і методика професійної освіти”. – Нац. пед. ун-т ім. М.П.Драгоманова. — К., 2000. – 20 с. – укр. – [Цит. 2010, 5 січня]. – Режим доступу : <http://www.nbuu.gov.ua/ard/2000/00grovzo.zip>

6. Головин Б.Н. Лингвистические учения о терминах / Головин Б.Н., Кобрин Р.Ю. – М., 1987. – 240 с.

7. Гороховська Т.В. Формування культури професійного мовлення майбутніх працівників органів внутрішніх справ / [Електронний ресурс] : Автореф. дис... на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 “теорія і методика професійної освіти”. – Нац. акад. Держ. прикордон. служби України ім. Б.Хмельницького. – Хмельницький, 2007. – 20 с. – укр.: [Цит. 2010, 5 січня]. – Режим доступу : <http://www.nbuu.gov.ua/ard/2007/07gtvovs.zip>

8. Youth in the Global Age: legal and environmental aspects // Proc. II Students' Internet Conf. / Comp., ed. A. Radu. – Lviv, 2009. – 206 p.

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ОРГАНИЗАЦИИ НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОЙ РАБОТЫ КУРСАНТОВ В СИСТЕМЕ ПОДГОТОВКИ ВОЕННЫХ СПЕЦИАЛИСТОВ С ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ

Статья посвящена проблемам изучения педагогических основ организации научно-исследовательской работы курсантов на иностранном языке как важной составной общей профессиональной подготовки. Объектом исследования является профессиональная подготовка будущих военных специалистов в области экономической безопасности. Предлагается уточнение содержания понятия «педагогические технологии», обосновано необходимость комплексного подхода к изучению иноязычной профессиональной коммуникации в вузах МВД Украины, определены педагогические условия эффективной организации научно-исследовательской работы курсантов на иностранном языке.

Ключевые слова: педагогические технологии, педагогические условия организации научно-исследовательской работы, личностноориентированное обучение, иноязычная профессиональная коммуникация, когнитивная деятельность, коммуникативная компетенция, студенческая научная Интернет-конференция, апробация результатов исследования, диалогическая/полилогическая речь, мотивация, самостоятельная работа.

A.V. Posokhova

PEDAGOGICAL BASES OF ORGANIZING THE CADETS' RESEARCH IN THE SYSTEM OF THE TRAINING OF MILITARY SPECIALISTS OF ECONOMIC SAFETY

The article deals with the problems of studying the pedagogical bases of organizing the cadets' research in foreign languages as an important part of their general professional training. Professional training of future military specialists in the sphere of economic safety is the object of the research. The specification of the content of the notion 'pedagogical technologies' is suggested, the necessity of the complex approach to studying professional communication in foreign languages in the higher educational establishments of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine is determined, pedagogical conditions aimed at the effective organization of the cadets' research in a foreign language are defined.

Key words: pedagogical technologies, pedagogical bases of organizing research, personality-centered education, professional communication in a foreign language, cognitive activity, communicative competence, students' scientific Internet-conference, dialogical/polylogical speech, motivation, self-study.

